

Danijel Defo
[Kapetan Čarls Džonson]

OPŠTA ISTORIJA GUSARA

Od njihovog uspona
na ostrvu Providens
do autorovih dana

Preveo

MILAN MILETIĆ

PREDGOVOR

Pošto smo se više nego uobičajeno namučili oko prikupljanja materijala za *Istoriju* pred nama, ne bismo mogli da kažemo da bismo bili zadovoljni ako bi nedostajalo bilo šta što bi publici moglo da je predstavi kao ne do kraja zadovoljavajuću: upravo iz tog razloga ovom delu dodali smo kratak izvod iz „Zakona protiv gusarenja“, koji je danas na snazi, i izabrali slučajeve (najzanimljivije koje smo pronašli) koji su do ovog časa ispitani pred sudom, po kojima se vidi koji su postupci ocenjeni kao gusarenje, a koji nisu.

Moguće je da ova knjiga može da dopadne ruku nekim zapovednicima brodova i drugim čestitim moreplovcima koji se često, nošeni suprotnim vetrovima, to jest burama, ili drugim slučajevima koji iskrsavaju na dugim plovidbama, nađu u velikim nevoljama, bilo usled oskudnih namirnica, bilo usled nedostataka zaliha. Hoću da kažem da knjiga može da posluži i kao upustvo onima koji se zadese u takvom položaju, u pogledu toga kojim putem treba da se odvaže da krenu, a da ne naruše Međunarodni zakon, u slučaju da na moru naiđu na druge brodove, ili da ih slučaj baci na neku negostoljubivu obalu, gde starosedeoци odbijaju da s njima trguju onim stvarima koje su im apsolutno neophodne za život ili radi bezbednosti broda i tovara.

U *Istoriji* smo prikazali nekoliko slučajeva koji su ljude naveli da se glavačke upuste u život ispunjen tolikim opasnostima po njih i toliko razoran po plovidbu u svetu trgovine, da iskorenjivanje tog zla, izgleda, može da se sprovede na samo dva načina: ili da se nađe zaposlenje za veliki broj moreplovaca koje će, kad se rat svrši, biti prepušteni sebi i na taj način sprečeni da se okrenu slič-

nim poduhvatima, ili da se efikasno motri na obale Afrike, Zapadnih Indija i drugih predela gde se okupljaju gusari.

Ne mogu a da na ovom mestu ne primetim da, tokom ovog dugotrajnog mira, ništa naročito nisam čuo o *holandskim* gusarima: nije da ih smatram čestitijim od njihovih komšija; ali, kad već o tome govorimo, verovatno će se ispostaviti da prekorevamo sebe zbog manjka prilježnosti; razlog za to, smatram, upravo je to što su, posle rata, s holandskih brodova skinuta užad; oni imaju uzgajališta ribe gde njihovi moreplovci lako nalaze posao, i za hleb zarađuju lako kao i pre. Da su naši [moreplovci] imali isti izvor za preživljavanje, uveren sam da bismo od toga osetili istovetne posledice; jer, uzgajanje ribe je zanat koji ne može da donese višak robe; more je dovoljno prostrano za sve, nije neophodno da se sporimo oko prostora za kretanje; zalihe u moru su beskonačne, i uvek će nagraditi trudbenika. Osim toga, naša obala, većim delom, snabdeva Holandiju, koja u poslu stalno drži drži nekoliko stotina brodova, i tako nam prodaje našu sopstvenu ribu. Kažem našu, jer suverenitet nad Britanskim morima ovog časa priznaju nam i Holandani i svi okolni narodi; stoga, da među nama ima duha preduzimljivosti, vredelo bi uspostaviti Narodno ribarsko gazdinstvo, što bi bilo najbolje sredstvo na svetu da se predupredi gusarenje, zaposli silan siromašan svet i s naroda skine veliko breme, tako što će se uopšte oboriti cene namirnica, kao i neke druge robe.

Nije potrebno da iznosim bilo kakve druge dokaze za ono što iznosim, naime da u današnje vreme nailazimo na pravo mnoštvo moreplovaca bez posla; to se i samo po sebi više nego jasno zapaža po njihovom batrganju i prosjačenju širom kraljevine. I ne radi se tu o njihovoj naročitoj sklonosti ka lenčarenju, koliko o njihovoj teškoj sudbini koja im je odredila da, pošto su svoj zadatak obavili, budu osuđeni na gladovanje ili lopovluk. Nije mi poznato da je u nekoliko proteklih godina unajmljen bilo kakav ratni brod, osim da su se ljudi nudili tri puta za *24 sata*; trgovci na taj način stiču preimućstvo, smanjuju im nadnice, a ono nekoliko koji dobiju posao i plaćaju jadno, i jadno ih i hrane; takvo ophođenje rađa nezadovoljstvo među njima i dovodi do toga da oni žude za bilo kakvom promenom.

Neću ponavljati ono što sam u *Istoriji* govorio o korsarima iz Zapadnih Indija, gde sam primetio da žive od pljačke; i budući da

je običaj druga priroda, nije čudo da su se, kad čestit život nije bilo lako dostići, okrenuli životu tako sličnom njihovom; stoga, moglo bi da se kaže da su korsari u vreme rata rasadnici gusara u vreme mira.

Dakle, izvestili smo o njihovom usponu i početku, stoga je prirodno da istražimo zbog čega nisu pohvatani i uništeni pre nego što su se namnožili, imajući u vidu da retko kad, čak i u mirnodopsko vreme, imamo manje od dvanaest ratnih brodova, stacioniranih pri našim američkim plantažama; silu sasvim dovoljnu da se nosi s moćnim neprijateljem. Ovo istraživanje, može biti, neće služiti mnogo na čast onima zainteresovanim za tu službu; međutim, nadam se da može da mi se oprostí ako je ono što smeram namenjeno da služi na opšte dobro.

Kažem da je neobično da nekoliko gusara godinama hara morima, a da ih nikad ne potera nijedan od naših ratnih brodova; dok će se, u međuvremenu, oni (gusari), domoći flote brodova; izgleda da su prvi prilježniji u svojim poslovima od drugih. Samo su Roberts i njegova posada zarobili 400 brodova, pre nego što su bili uklonjeni.

Ovo pitanje, verovatno bih s pravom mogao da postavim u neko drugo vreme, a da u ovaj čas samo primetim da se gusari na moru odlikuju istovetnom pameću kao razbojnici na kopnu; budući da ovi drugi shvataju koji su drumovi najprometniji i na kojem je mestu najizvesnije da će se sresti sa svojim plenom, tako isto ovi drugi znaju na kojoj širini da se nameste, kako bi presretali brodove; i, budući da se događa da gusarima ponestane hrane, zaliha ili bilo kakvog naročitog tovara, oni shodno tome krstare tragajući za takvim brodovima, i poslovično su sigurni u izvesnost susreta s njima; i iz istog razloga, ako kruže po tim širinama, ratni brodovi mogu da budu do kraja uvereni da će pronaći gusare, kao što su gusari uvereni da će pronaći trgovačke brodove; i ako gusare, na tim širinama, ne presretne nijedan ratni brod, onda nema sumnje da će na istoj toj širini, trgovački brodovi bezbedno stizati u svoju luku.

Kako bih ovo malo pojasnio svojim čitaocima u unutrašnjosti, moram da se osvrnem na to da svi naši brodovi na odlasku, pošto se udalje od kopna, uzimaju pravac prema onoj širini na kojoj se nalazi mesto u koje plove: ako plove prema ostrvima Zapad-

nih Indija ili prema bilo kojem delu američkog kopna – na primer prema Njujorku,¹ Novoj Engleskoj,² Virdžiniji³ itd. – širina je jedina pouzdana stvar na koju je moguće osloniti se na ovim putovanjima, a potom ovi brodovi plove na zapad sve dok ne stignu do svoje luke, ne menjajući kurs. Na tom zapadnom putu nalaze se gusari, bilo da je to Virdžinija itd., ili Sent Kits⁴ i Nevis,⁵ Monserat, Jamajka⁶ itd., i zbog toga, da ne bi, ako priđu bliže, jednog dana pali kao njihov plen, trgovački brodovi, moraju da učine nešto drugo: zato i kažem, ako ratni brodovi uzmi istovetan kurs, gusari neminovno moraju da im padnu u kandže ili da pobegnu, jer tamo gde ima lovine, ima i grabljivica; ako bi ovo drugo bio slučaj, trgovački brodovi bi, kao što sam prethodno rekao, prolazili bezbedno i bez ometanja, a gusari bi bili prinuđeni da sklonište potraže u nekoj od svojih jazbina po pustim ostrvima, gde bi im sudbina bila nalik sudbini lisice u svojoj rupi, i ako bi se usudili da provire, bili bi uhvaćeni, a ako bi ostali unutra, onda bi neminovno gladovali.

Moram da primetim još jednu stvar, a to je da gusari obično menjaju svoje puteve, u zavisnosti od godišnjeg doba; preko leta uglavnom krstare duž obala Američkog kontinenta, ali zimi, s približavanjem hladnog vremena, budući da im tu postaje previše hlad-

¹ Osnovali su ga Holandani 1626. pod nazivom Novi Amsterdam, a potom su ga zauzeli Englezi i promenili mu ime. Jedno vreme bio je prestonica Sjedinjenih Država.

² Engleska kolonija na istočnoj obali Severne Amerike, oblast koju obuhvataju današnji Vermont, Konektikat, Masačusets, Mejn, Nju Hemšir, Rod Ajlend, otkrivena je 1583, a naseljavanje je započelo oko 1620, dolaskom puritanaca i kvekeri koji su bežali iz Engleske. Pola veka posle toga, usled promene politike, Nova Engleska postala je zvanična i ugledna engleska prekomorska teritorija.

³ Početkom 18. veka engleska poljoprivredna kolonija, to jest, posed na istočnoj obali Severne Amerike, gde su se pretežno uzgajali duvan i šećerna trska. Prvo englesko naselje u Virdžiniji osnovano je 1607. godine.

⁴ Ostrvo Sveti Kristofer.

⁵ Na severozapadu Ostrva privetrine.

⁶ Ostrvo u arhipelagu Veliki Antili. Godine 1494, otkrio ga je Kristofer Kolumbo, 1655. zauzimaju ga Englezi. Madridskim sporazumom iz 1670, prilikom podele Novog sveta, postaje engleska kolonija. Od 1962. nezavisna država u sastavu Britanskog Komonvelta.

no, kreću za suncem i odlaze na ostrva. Svako ko je putovao Zapadnoindijskom kompanijom, zna da je ovo istina; stoga, budući da smo veoma dobro upoznati sa svakim njihovim kretanjem, ne vidim zbog čega naši ratni brodovi, na osnovu valjanih propisa, ne idu više na jug, umesto što celu zimu provode beskorisni: ali, otići ću predaleko u ovom istraživanju, stoga s tim završavam i iznosim nekoliko reči o stranicama pred nama, za koje se kao autor usuđujem da čitaocu prenesem uverenje da mu one preporučuju jednu stvar, a to je Istina; one činjenice kojima nije bio očevdac, autor je pribavio preko autentičnih veza s osobama zainteresovanim za hvatanje gusara, kao i iz usta samih gusara, pošto su bili uhvaćeni, i on smatra da nijedan čovek ne može da pruži valjanija svedočanstva za potvrdu verodostojnosti povesti kakve god vrste.

Primitiće se da je izveštaj o Robertsovim postupcima nerazmerno opširniji od izveštaja o svakim drugim gusarima, za šta imamo da ponudimo dva razloga; prvi, zbog toga što je on okeane pustošio duže od ostalih, iz čega proističe da je to u njegovom životu bilo preovlađujuće poslovno okruženje; drugi, zbog toga što smo odlučni da čitaoca ne zamaramo dosadnim ponavljanjima: kad smo u Robertsovom životu, i kod drugih gusara, nailazili na okolnosti koje se, bilo u pogledu gusarskih zakona, bilo u pogledu nečeg drugog, ispostavljaju istovetne, smatrali smo da je najbolje da ih izložimo samo jednom, pa smo u tu svrhu izabrali Robertsov život, budući da je on u svetu podigao veću halabuku od nekih drugih.

Što se tiče života dve žena gusara, moramo da priznamo da one mogu da se učine donekle nastranim; pa ipak, one nipošto nisu manje istinite zbog takvog utiska, nego, budući da im je javno suđeno zbog gusarenja, one u dovoljnoj meri predstavljaju žive svedoke da potvrde ono što o njima iznosimo; budući da smo izneli neke pojedinosti koje javnosti nisu poznate, izvesno je da je razlog tome to što smo za okolnosti iz njihovih predašnjih života zainteresovaniji od drugih ljudi, koji nemaju drugi naum osim da zadovolje ličnu radoznalost: ako u njihovim pričama ima nekih slučajeva i obrta koji mogu da im daju nijansu *romana*, one svakako nisu izmišljene i podešene u tu svrhu, to je samo vrsta poimanja s kojom je ovaj autor tek ovlaš upoznat, ali, budući da su ga one, kad ih je slušao, preko svake mere zanimale, smatrao je da će istovetno dejstvo imati i na čitaoca.

Pretpostavljam da nije potrebno da na sledećim stranicama opravdamo naziv *Istorija*, premda one ne donose ništa drugo nego operacije iz razbojničkog svežnja. Odvažnost i lukavstvo u ratu predstavljaju ono zbog čega operacije vredi beležiti; u kom smislu smatra se da pustolovine koje se ovde izlažu zaslužuju to ime. Plutarh je veoma opširan kad izveštava o operacijama Spartaka, roba, i od njega pravi poraženog, jednu od stvari kojima se Marko Kras najviše proslavio; i moguće je da bi nam Plutarh, da je ovaj rob poživio malo duže, detaljnije dočarao njegov život. Rim, gospodar sveta, u početku nije bio ništa više od utočišta za lopove i odmetnike od zakona; i ako bi procvat naših gusara odgovarao njegovom početku, da su se svi ujedinili i naselili na nekom od onih ostrva, mogli su, do današnjeg dana, da se ovenčaju imenom Država, i nijedna sila u tom delu sveta ne bi bila kadra da im to ospori.

Ako se učini da smo, s izvesnom slobodom, gledali na ponašanje nekih od guvernera prekomorskih provincija, u tome postoji mera opreznosti; i, verovatno je da nismo razglasili onoliko koliko smo doznali. Ipak, nadamo se da nam gospoda na istom položaju, koja nikad nisu dala povoda za sličnu osudu, neće uzeti za zlo zbog načina na koji se reč guverner ponekad koristi.

P. S. Ovom predgovoru biće neophodno dodati reč ili dve, kako bismo čitaoca obavestili da nekoliko opipljivih dodataka uz ovo drugo izdanje, koji, budući da knjizi daju na obimu, za posledicu imaju sitno povećanje u pogledu cene.

Prvo izdanje, budući da je kod publike postigao uspeh, dalo je povoda veoma ozbiljnoj potrebi za drugim: u međuvremenu, nekoliko osoba koje su uhvatili gusari, kao i neki drugi koji su bili zainteresovani za njihovo hvatanje, bili su tako ljubazni da nam saopšte nekoliko činjenica i okolnosti, koje su nam izmakle u prvom izdanju. To je dovelo do izvesnog odlaganja, stoga ako ovo izdanje i nismo štampali onog trenutka kad smo to i želeli, onda smo ga svakako učinili potpunijim.

Nećemo zalaziti u pojedinosti svake nove stvari ovde unete, ali preko opisa ostrva San Tome⁷ i drugih, kao i opisa Brazila, nećemo

⁷ Najveće ostrvo u Gvinejskom zalivu, otkriveno 1472. ili 1473. godine u jednom od pohoda koje je organizovao Fernando Gomeš. Kolonizovano je pred kraj 15. veka.

proći bez sitne beleške. Treba primetiti da naši umni matematičari i geografi – koji, bez sumnje, kao ljudi od najveće učenosti, zbog sopstvenog znanja retko kad putuju dalje od svojih ormana – nisu kvalifikovani da nam daju valjan opis zemalja: upravo iz tog razloga sve naše mape i atlasi nakazno su neispravni, jer ova gospoda obavezna su da svoje izveštaje sastavljaju prema obaveštenjima koja do njih prispeju od nepismenog sveta.

Takođe, treba primetiti da ih zapovednici brodova, kad na ovaj način stignu do otkrića, nerado saopštavaju; to što čovek ovu ili onu obalu poznaje bolje od drugih, preporučuje ga za posao i čini ga traženijim, a on će to svoje znanje obelodaniti taman koliko će i zanatlija obelodaniti tajne svog zanata.

Gospodin koji se pomučio da iznese ova zapažanja je gospodin Atkins, hirurg, dovitljiv u okvirima svoje profesije i neko ko nije sputan uskogrudim razmišljanjima da se oduži društvu, i ko se pokazao kao predusretljiv da ih saopšti na dobrobit drugih. Ne sumnjam, njegova zapažanja pokazaće se kao veoma zanimljiva i veoma korisna za one koji posluju u tim krajevima, osim toga ovde se izlaže način poslovanja s Portugalcima, što nekim od naših zemljaka može da donese veliki dobitak, ako se pridržavaju njegovog sistema.

Nadamo se da će ove stvari zadovoljiti javnost, budući da autor stranica koje slede smatra da nema ničeg tako vrednog kao to da se knjiga ispostavi korisnom; – premda je obavešten da su izvesna gospoda iznela primedbu na istinitost njenog sadržaja, naime, da je sračunata na to da zabavi i razonodi. – Ako su činjenice iznete na izvestan prijatan i živ način, nadamo se da nam se to neće računati u nedostatak; ali, u pogledu verodostojnosti, uveravamo ih da moreplovci, to jest oni koji se razumeju u prirodu ovih stvari, nisu bili kadri da iznesu ni najmanju primedbu: – i iznosimo da će autor odvažno zastupati stav da, u celoj knjizi, nema ni činjenice ni okolnosti a da ne mogu da ih potkrepe verodostojni svedoci.

Ima još nekih gusara, osim onih čija se istorija ovde izlaže, kao što se ovde pominje, a njihove pustolovine raspusne su i prepune zlodela kao i kod onih koji su predmet ove knjige. – Autor je već otpočeo da ih metodološki klasifikuje, i čim bude dobio nešto materijala (koji se svakog časa očekuje iz Zapadnih Indija), da upotpuni izveštaj o njima, namerava da se, ako ga javnost u tome ohrabri, odvaži na drugi tom.

UVOD

Opasnost po države od porasta broja gusara. Gusari u vreme Marija i Sule. Zarobljavanje Julija Cezara. Okrutnost tadašnjih gusara. Cezar pošteđen i zbog čega. Njegovo ponašanje među njima. Cezar stiće slobodu otkupom. Napad na gusare i njihovo hvatanje. Vešanje u Troji. Njihova brojnost ponovo narasta do čudesne snage. Pljačkaju pred kapijom Rima. Rimljanima plaćaju podrugljiv danak. Suprotstavlja im se Pompej Veliki u svojstvu generala. Dodeljuju mu ogromnu flotu i vojsku. Njegovo ponašanje i sreća. Odvažnost gusara. Primaju udarac. Barbarosa, gusar, njegov početak. Njegova ogromna snaga. Selim Eutemi, kralj Alžira, sprijateljuje se s njim. Ovaj i sam postaje kralj, i kako. Zbacuje kralj Tunisa. Prepušta nasleđstvo svom bratu. Zapadne Indije pogoduju gusarima, i zbog čega. Tumačenje lozinki. Gusari njima prikrivaju svoj plen. Gusari se osećaju bezbedno u ovim krajevima. Objašnjenje porasta broja gusara posle Utrehtskog mira. Pljačkaški pohod na Špance preduzet s Jamajke. Španci traže pravdu pred vladom Jamajke. Pljačkaši postaju gusari. Španci se svete. Imena brodova koje zarobljavaju. Opljačkani moreplovci pridružuju se gusarima. Providens kao mesto na koje se povlače. Ostrvo opkoljeno. Gospodari se obraćaju (pokoјnom) Njenu veličanstvu radi zaštite Providensa. Za njene vlade u istu svrhu osnovano Državno veće. Spisak ratnih brodova angažovanih na odbrani plantaža. Kapetan Vuds Rodžers postaje guverner Providensa. Kraljev proglas za suzbijanje gusara. Kako su gusari iskoristili proglas. Velike podele među njima. Kako su suzbijeni. Nekoliko gusara predaje se guverneru Bermuda. Sudbina preostalih. Dolazak Vudsa Rodžersa na Providens. Veјnovno ponašanje. Vuds Rodžers upošljava pomilovane gusare, *ibidem*. Njihovo ponašanje. Neke vešaju zbog ponovnog gusarenja. Njihovo neobično ponašanje na gubilištu. Izvesni postupci između Engleza i Španaca. Španci presreću ratni brod „Grejhaund“, i kako. Puštaju ga. Posada španske obalske straže obešena na Jamajci, i zbog čega. Ser Nikolas Los i njegovo pismo alkaldima Trinidada. Gospodin Džozef Los, poručnik na jedrenjaku „Sreća“, njegovo pismo alkaldima Trinidada. Alkalidi odgovaraju na poručnikovo pismo. Poručnik uzvraća na odgovor alkaldia. Alkalidi ponovo odgovaraju. Izveštaj o Ričardu Holandu. Brodovi koje je on zarobio.

Budući da su gusari u Zapadnim Indijama bili tako opasni i brojni da su ometali odvijanje trgovine Evrope s tim delovima sveta, i budući da su naročito naši, engleski trgovci od njihovih pljački stradali više nego od združenih snaga Francuske i Španije u poslednjem ratu, ne sumnjamo u to da će svet biti radoznao da sazna o poreklu i procvatu ovih razbojnika, koji su bili strah i trepet za trgovinu u tom delu sveta.

Ali, pre nego što se upustimo u istoriju svakog od njih ponasob, neće nam se uzeti za zlo, da u vidu uvoda, na primerima izvučenim iz istorije, ukažemo na velika zlodela i opasnosti koji su, od porasta broja ove vrste razbojnika, pretila kraljevstvima i državama; kad već, bilo zbog teških vremena, bilo zbog nemara vlade, nisu zgnječeni pre nego što su ojačali.

Do sad je bio slučaj da gusar, kad mu se jednom dozvoli da prokrstari morima, budući da nije bio vredan pažnje vlade, postepeno postane tako moćan da su bila potrebna tri tovara blaga i isto toliko krvi pre nego što bi bio savladan. Nećemo se upuštati u to kako je došlo do toga da se brojnost naših gusara u Zapadnim Indijama sve donedavno neprestano uvećava; to je istraživanje koje pripada zakonodavcu, to jest predstavnicima naroda u Parlamentu, i njima ćemo ga i prepustiti.

Naš posao biće da ukratko izložimo šta su, od samih početaka, pretrpeli narodi neveliki poput ovog.

U vreme Marija i Sule, Rim je bio na vrhuncu moći, pa ipak frakcije ove dvojice velikih ljudi sasekle su ga u paramparčad, tako da je sve što se ticalo javnog dobra bilo potpuno zanemareno, i u taj čas izvesni gusari provalili su iz Kilikije, zemlje na sredozemnoj obali Male Azije, između Sirije na istoku, od koje je bila odvojena planinom Taur, i Male Jermenije na zapadu.

Ovaj početak bio je osrednji i ne tako važan, budući da se radilo o samo dva-tri broda, i nekoliko članova posade, kojima su ovi kružili po grčkim ostrvima, zarobljavajući brodove koji su bili veoma loše naoružani ili slabo branjeni; međutim, zarobljavajući sve više brodova, ubrzo su počeli da dobijaju na bogatstvu i snazi: njihova prva operacija koja je izazvala buku, bilo je zarobljavanje Julija Cezara, koji je kao mladić bio primoran da izbegne pred Sulinim okrutnostima, i koji se, tragajući za sopstvenim životom, nalazio na putu za Bitinju, a neko vreme boravio kod Nikomeda, kralja te zemlje; na

povratku morem, naišao je na neke od ovih gusara koji su ga i zarobili nadomak ostrva Farmakonisia. Kod ovih gusara vladao je varvaski običaj da zarobljenike vezuju leđa uz leđa i da ih tako bacaju u more; ali, pošto su, zbog njegove crvene odore i brojne svite, pretpostavljali da je Cezar osoba od izvesnog visokog položaja, smatrali su da će na njihovu korist biti mnogo bolje da ga poštede, nadajući se da će primiti veliku svotu na ime otkupa; stoga su mu kazali da će biti slobodan ako im isplati dvadeset talanta, za šta su mislili da je veoma velika otkupnina – u našem novcu oko trista šezdeset hiljada funti sterlinga;⁸ on se nasmejao i od svoje volje obećao im pedeset talanta; taj odgovor ih je i zadovoljio i iznenadio, pa su se saglasili da nekoliko njih iz njegove pratnje pođe i po njegovim uputstvima donese novac; i tako je među ovim razbojnicima ostao s ne više od 3 slugu. Proveo je trideset osam dana i izgledao tako malo zabrinut ili uplašen da ih je često, kad je odlazio na spavanje, opominjao da ne prave buku, preteći im da će ih, ako ga uznemire, sve obesiti; isto tako, kockao se s njima, a povremeno je pisao stihove i dijaloge, koje je imao običaj da ponavlja, i da ih prisiljava da ih i oni ponavljaju, a ako ih ne bi hvalili i divili im se, nazivao bi ih životinjama i varvarima, poručujući im da će ih sve razapeti. Sve su oni ovo shvatali kao nalete dobrog raspoloženja i to ih je više zabavljalo nego što ih je ljutilo.

Najzad su se njegove sluge vratile s otkupom, koji je on i isplatio, pa su ga pustili; otplovio je u luku Milet, gde je, čim je pristigao, upotrebio svu svoju veštinu i umešnost da opremi eskadru brodova, koje je naoružao i snabdeo o svom trošku; i, ploveći u potrazi za gusarima, iznenadio ih dok su bili usidreni između ostrva, zarobivši one koji su pre toga zarobili njega, uz nekolicinu drugih; novac koji je zatekao kod njih odmah je zaplenio, kako bi nadoknadio sopstvene troškove, da bi ih zatim sproveo u Pergamon, to jest, Troju, gde ih je strpao u zatvor: u međuvremenu, sam je pristupio Juniju, guverneru Azije, kojem je spadalo u dužnost da sudi ovim ljudima i odredi im kaznu; ali, pošto je shvatio da nema

⁸ Funta sterlinga (od latinskog *pondus* – težina), engleska novčana jedinica. Do 1971. godine, održavan je monetarni sistem iz vremena Karla Velikog: 1 funta (*libra*) iznosila je 20 šilinga (*solidus*), što je bilo jednako 240 penija (*denarius*). Naziv je povezan s činjenicom da je ukupna težina 240 srebrnih penija (sterling) iznosila 453,59 grama, to jest tačno jednu funtu.

novca koji bi mogao da se dobije, Junije je odgovorio Cezaru da je slobodan da s ovim zatvorenicima čini šta mu je volja; Cezar je otišao od njega, vratio se u Pergamon i naredio da se zatvorenici izvedu i pogube, u skladu s onim kako je zakon u tom slučaju naložio; o čemu je, na kraju ove knjige, napravljena beleška u vezi sa zakonima u slučaju gusarenja. I tako ih je u stvarnosti kaznio onako kako im je u šali često pretio.

Cezar je otišao pravo u Rim, i dok je on bio zaokupljen ličnim planovima, kao što je bio slučaj s gotovo svim vodećim ljudima tamo, preostali gusari imali su vremena da nepojmljivo ojačaju; jer, dok je trajao građanski rat, mora su ostavljena bez nadzora, tako da su gusari, kako nas izveštava Plutarh, podigli brojna skladišta oružja, prepuna svih vrsta ratnog materijala, izgradili pristupačne luke, sazidali osmatračnice i svetionike duž obale Kilikije; dakle, imali su moćnu flotu, dobro opremljenu i snabdevenu, s galijama na vesla, čiju posadu ne samo da su činili ljudi očajničke odvažnosti nego i iskusni kormilari i mornari; imali su bojne brodove i lake čamce za krstarenja i istraživanja, sve u svemu ne manje od hiljadu lađa; tako sjajno raspoređenih da im se na njihovom otmenom izgledu zavidelo isto koliko na njihovoj snazi; krma i stražarnica bile su pozlaćene, a vesla prevučena srebrom, a jedra tamnocrvena; kao da im je najveće ushićenje predstavljalo da se ponose sopstvenom starinom. Sad kad su se zadovoljili gusarenjem i bezobrazlucima na moru, onda su isto takve pljačke izvodili na kopnu, ili bolje reći izvodili pohode; jer, zauzeli su i opljačkali ne manje od četiri stotine gradova, nekolicini njih odredili danak, opljačkali hramove bogova, i obogatili se od darova ostavljenih u njima; često su iskrcavali čete ljudi, koji ne samo da su pljačkali sela duž obale mora, nego su pustošili i otmene kuće plemića na Tibru. Veliki broj njih jednom je zarobio Sekstilija i Belina, dvojicu rimskih pretora, i to u njihovim crvenim odorama, dok su iz Rima odlazili na svoja upravna mesta, odvođeci sa sobom i sve svoje činovnike, oficire i razvodnike; takođe, zarobili su Antonijevu kćerku, osobu konzularnog reda, onu koja je nosila počasni trijumf, budući da se uputila na seosko imanje svog oca.

Međutim, ono najvarvarskije bio je običaj da, kad bi zarobili neki brod, provere osobe koje se na njemu nalaze, to jest, imena i zemlju iz koje dolaze; ako bi neko izjavio da je Rimljanin, oni bi

popadali na kolena, tobože prestravljeni veličinom tog imena i molili da im se oprostí za ono što su učinili, i imali su običaj da, preklinjući za milost, obavljaju dužnosti sluga oko te osobe, a kad bi se uverili da su ga namamili da poveruje u njihovu iskrenost, spuštali bi lestvice s broda, i prilazeći mu tobože učtivo, govorili mu da je slobodan, salećući ga da jednostavno ode s broda, a to bi se sve dešavalo nasred mora, a kad bi primetili da se ovaj iznenadio, što je bilo i prirodno, imali su običaj da ga bace preko palube grohotom se smejući, toliko su bili nemilostivi u svojoj okrutnosti.

Tako, dok je Rim bio gospodar sveta, trpeo je uvrede ovih moćnih razbojnika, gotovo na sopstvenim kapijama; ali, ono što je kroz neko vreme doprinelo tome da podele prestanu i da se uzvisi duh tog naroda, nenaviknutog na to da trpi nepravdu od nečasnog neprijatelja, u stvari bila je nepojmljiva oskudica u namirnicama, izazvana time što su sve brodove natovarene žitom i namirnicama sa Sicilije, Korzike i drugih mesta, presretali i zarobljavali ovi gusari, tako da je stanovništvo gotovo spalo na gladovanje. Zbog toga je Pompej Veliki odmah postavljen za generala da povede ovaj rat; odmah je opremljeno pet stotina brodova, kao viceadmirale imao je četrnaest senatora, ljude očeličene u ratu; a neprijatelj se tako namnožio – dotle su ovi razbojnici dogurali – da je za pohod kopnom određena vojska ne manja od sto hiljada pešadinaca i pet hiljada konjanika; ali, na veliku sreću po Rim, dogodilo se to da je Pompej isplovio pre nego što su gusari primili obaveštenje o merama protiv njih, tako da su njihovi brodovi bili raštrkani po celom Sredozemlju, kao kad se pčele udalje od svoje košnice, neki ovde, neki onde, tegleći kući tovar; Pompej je svoju flotu podelio na trinaest eskadrona pri kojima je postavio nekoliko postaja, tako da im je u ruke padao veliki broj gusara, brod za brodom, i to bez ikakvih gubitaka; četrdeset dana proveo je on pretražujući Sredozemlje, neki delovi flote krstarili su obalom Afrike, neki oko ostrva, a neki duž obale Italije, tako da su ovi gusari, bežeći pred jednim eskadronom, često padali u ruke drugom; međutim, neki od njih uspeali su da umaknu, hitajući pravo prema Kilikiji i donoseći obaveštenja svojim saučesnicima na obali o onome što se dogodilo, organizovali doček za sve brodove koji su umakli u luku Korakesion u istoj toj zemlji. Pompej je, uverivši se da je Sredozemlje prilično očišćeno, naredio okupljanje svih brodova u luci

Brendesion, a odatle ploveći ukrug po obodu Jadranskog mora, udario pravo na ove gusare u njihovim košnicama; čim se približio Korakesionu, u Kilikiji, gde se u tom času nalazio ostatak gusara, ovi su pokazali odvažnost da izađu i zametnu bitku s njim, međutim, prevladao je genij starog Rima, i gusari su doživeli potpun krah, budući da su svi bili ili pohvatani ili pobijeni; ipak, budući da su na obali podigli mnoga jaka utvrđenja a dublje u kopnu, u podnožju gore Taur, izgradili kule i tvrđave, Pompej je bio primoran da ih opседа svojom vojskom; neka mesta zauzeo je na juriš, neki su se prepustili njegovoj milosti, pa im je poštedeo živote, i na kraju je svoj pohod doveo do kraja.

Međutim, moguće je da bi ovi gusari – da su, dobivši pravovremeno obaveštenje o pripremama Rimljana za pohod protiv njih, ugrabili dovoljno vremena da svoje rastrkane snage okupe na jedno mesto, i Pompeja dočekali na moru – uveliko bili u prednosti i po broju brodova i po broju ljudi; a hrabrosti im nije nedostajalo što se vidi po tome što su, isplovivši iz luke Korakesion, pošli u bitku s Rimljanima, s mnogo slabijim snagama; kažem, da su uspeali da poraze Pompeja, verovatno bi se okušali i s nečim većim, a Rim, koji je pokorio ceo svet, možda bi pao pred gusarskim jedrima.

Ovo je dokaz za to koliko je za vlast opasno biti ravnodušan i od samog početka zanemariti suzbijanje ovih morskih razbojnika, pre nego što se osile.

Istina ove maksime može bolje da se pokaže na primeru priče o Ridobradom,⁹ rođenom u gradu Mitileni, na ostrvu Lezbu, u Egejskom moru; čovek običnog porekla, odrastao pored mora, prvi put se odatle, radi gusarenja, otisnuo samo u jednom brodiću, ali od brodova koje je zarobio grdno se obogatio, tako da su, kad je stekao dobar broj velikih brodova, svi odvažni i raspusni ljudi s tih ostrva pohrlili k njemu, i stavili se u njegovu službu, nadajući se plenu; tako je njegova snaga narasla sve do strašne flote: preduzimao je tako odvažne i pustolovne operacije da je postao strah i trepet na morima. U to vreme dogodilo se da je Selim Eutemi, kralj Alžira, pošto je odbio da Špancima plati uobičajeni danak, počeo da stra-

⁹ Oruk Rejs (1474–1518), to jest, Oruk Barbarosa (na italijanskom Ridobradi), osmanlijski korsar, vladar Alžira, strah i trepet na zapadnom Sredozemlju.

huje od invazije s te strane; zbog čega se i spetljao s Barbarudom kako bi ovaj, kao saveznik, došao i pomogao mu da se oslobodi plaćanja ovog danka; Barbarud se rado odazvao i, pošto je s velikom flotom isplovio prema Alžiru, deo svojih ljudi poslao je obalom, i pošto je skovao plan da iznenadi grad, sproveo ga je s velikim uspehom, ubivši Selima u kupatilu; posle čega se odmah proglasio za kralja Alžira i potom krenuo u rat protiv Abdilabda, kralja Tunisa, i zbacio ga u boju; osvojene zemlje proširio je na sve strane; i tako se od lopova uzdigao do moćnog kralja: i premda je na kraju poginuo u borbi, ipak se tako dobro utvrdio na tom prestolu da je, umirući bez potomka, kraljevstvo ostavio u nasleđstvo svom bratu, takođe gusaru.

Sad počinjem s izveštajem o gusarima koji pustoše Zapadne Indije,¹⁰ gde ih ima više nego u bilo kom drugom delu sveta i to iz nekoliko razloga.

Prvo, zbog toga što tamo ima mnogo pustih ostrva i sprudova s bezbednim lukama, podesnim za čišćenje brodova i bogatih onim što im je najčešće potrebno, to jest, namirnicama: vodom, morskim pticama, kornjačama, školjkama i ribom; i gde, samo ako kod sebe imaju žestoko piće, mogu da provode vreme i pripremaju se za nove pohode, pre nego što bilo koje obaveštenje uspe da ih ozlojedi.

Možda će na ovom mestu kao nepotrebna digresija izgledati potreba da se objasni šta se u Zapadnim Indijama smatra sprudovima. To su mala peščana ostrva, koja tek neznatno proviruju iznad površine vode, s tek nekoliko grmova ili travki, ali bogata (na bilo kojoj udaljenosti od kopna) kornjačama, vodozemcima koji za polaganje jaja uvek biraju najpovučenija mesta, i kojih, kad im je vreme, ima u ogromnom broju, i retko mogu da se vide, osim ovim povodom (ne računajući gusare). Tad isplovljavaju brodovi s Jamajke i iz drugih kolonija, odlazeći u lov na kornjače radi

¹⁰ Zapadne Indije – opšti naziv za ostrva u Atlantskom okeanu između Severne i Južne Amerike. Ova ostrva obuhvataju Bahame, Velike i Male Antile, Devičanska ostrva. Najvećim delom otkrio ih je Kristifor Kolumbo, između 1492. i 1502, i od njih pogrešno pomislio da je reč o Indiji. Zapadnim Indijama nazvani su kako bi se razlikovala od Istočnih Indija. Tokom 17. i 18. veka ovo područje bilo je poprište neprestanih sukoba između velikih sila – Engleske, Francuske, Španije i povremeno Portugalije.

Misterija Defo

O fenomenu gusarenja

Obično se fenomen gusarenja povezuje s razdobljem od 16. do 18. veka, vremenom, koje tek što je prestalo da se naziva „klasičnim“. Možda su tome uveliko doprinela romantična književna ostvarenja iz 19. veka, Roberta Luisa Stivensona, Valtera Skota i drugih. Ipak, poreklo gusarenja i gusara seže duboko u antiku. Etimologija reči vodi nas do grčkog „πειρατής“, a doslovno značenje je „onaj ko napada (brodove)“. Još su heroji grčkih mitova nailazili na gusare – Minoj, Odisej, Herakle, Jason i drugi. Gusarenje je već u antičko vreme bilo uobičajen zanat, poput poljoprivrede ili stočarstva, s tom razlikom što je nosilo veći poslovni rizik, pri čemu je u budžetu, kako bismo to danas rekli, mnogih sredozemnih gradova-država igralo značajnu ulogu. Tako, na primer, imamo Minojev Krit, koji je dobrim delom živio od razbojništava na moru.

Kako god to fantastično zvučalo, gusarenje duguje antičkoj grčkoj civilizaciji i njenom trgovačkom i tehničkom procvatu na moru, razvoju vojno-pomorske tehnike, umeću ratovanja na moru i političkoj organizaciji društva. Pored toga, u rimskim zbornicima zakona, *Digestama*, koji su u rimsko pravo stigli još od atinskog zakonodavca Solona, razlikuju se tri pomorske „specijalnosti“ – moreplovci, trgovci i gusari, to jest ne jednostavno tri ravnoprave profesije, nego tri hipostase iste pomorske delatnosti, što znači da je na otvorenom moru biti lovac ili plen zavisilo isključivo od okolnosti, i u antičko vreme, a kako se vidi iz teksta ove knjige, i u vreme „prosvećenosti“.

Početkom epohe velikih geografskih otkrića, gusarenje je u Evropi malo-pomalo dobilo ulogu jedne od osnovnih postavki na pijacama sveta: pomorskim uslugama gusara okrenule su se vodeće države Evrope. To se, nažalost, posebno odnosi na užasnu trgovinu robljem iz Gvineje i uopšte zapadne Afrike. Paradoks je da su brodovi Portu-

galije, Holandije, Engleske i Francuske, uvidevši vrednost „živog tovara“ iz Afrike, brzo potisnuli gusare iz tih voda. Druga strana ove mračne priče donekle je neočekivana – odbegli crnački robovi, kao i oni koje su gusari pronalazili na trgovačkim brodovima, ispostavilo se da su nesvakidašnje izobilan izvor za popunu redova samih gusara. Trenutak otkrića Amerike pokazao se kao najvažniji faktor u formiranju opštih crta gusarskog posla, jer kad su velike pomorske sile, Holandija, Engleska i Francuska, počele da prodiru u Atlantski okean i primiču se obalama novootkrivenog kontinenta, svet je već bio podeljen između supersila tog vremena: Španije i Portugalije. Na pretendovanje silom u osnivanju kolonija u Novom svetu nije moglo da se računa, jer je i sam papa u svojoj buli isključio takav put. Jedini izlaz iz začaranog kruga bilo je okretanje gusarenju s „nacionalnim prizvukom“...

O autoru i knjizi

Mnogi detalji stila *Opšte istorije gusara*, govore o tome da je autor preuzeo obrazac dela A. Eskvmelina¹, *Korsari Amerike* (prvo izdanje 1678, na holandskom, englesko izdanje 1684). Engleski prevod je uglavnom veran španskom prevodu (1681), u koje je slobodno dodavan novi materijal, bez provere, pri čemu je španski prevod veoma loš. Razume se, sve upečatljivije slike zverstava engleskih gusara u španskom prevodu imaju da zahvale lakoj ruci prevodioca Eskvmelina. Svi glavni junaci *Opšte istorije gusara* su Englezi, što je Džonsonovom delu (ako je on stvarni autor *Opšte istorije gusara*) davalo posebnu draž, a i visoko mesto u očima savremenika.

Kad je u arhivu Ministarstva mora Velike Britanije ustanovljeno da ne postoji nikakav kapetan Čarls Džonson, mnogi istraživači razborito su pretpostavili da je autor i u ovoj pojedinosti pošao stopa-

¹ Aleksandar Olivije Eksvvelin ili Eskvmeling (1645–1707), lekar, gusar, pustolov i pisac, autor jednog od najvažnijih izvornika o gusarenju tokom 16. veka, *Korsari Amerike*. O autoru se pričalo prvo da je bio Francuz, potom da je bio Holanđanin, a postoji i verovanje da je njegovo ime samo pseudonim pod kojim se krio holandski pisac Hendrik Smeks (1643–1721). Da stvar bude zanimljivija, postoji i konspirativna verzija, po kojoj ime autora predstavlja šifru na latinskom: A(b) O(r)ignum Exque Melinos, „čovek poreklom s Mela“, iz čega se zaključuje da je on naturalizovani Holanđanin, dakle Grk s ostrva Mela.

ma svog prethodnika A. Eskvemelina i da je, budući da je i sam bio gusar, objavio knjigu pod lažnim imenom. Takva pretpostavka sasvim lepo objašnjava izuzetnu obaveštenost kapetana Džonsona o životima razbojnika na moru, ali s druge strane ostavlja otvorenim pitanje ne samo njegove čestitosti, nego i načina na koji je nekadašnji gusar mogao da ima pristup državnim dokumentima. Zagonetka kapetana Čarlsa Džonsona ostala je nerešena do 1932. godine, kad je američki istoričar književnosti Džon Mur objavio članak „O *Istoriji gusara*“. On je izneo pretpostavku da se iza pseudonima „kapetan Džonson“ krije engleski pisac Danijel Defo – sveopšte poznati autor *Robinzona Krusoa*. Za potvrdu svoje pretpostavke Mur se itekako pomučio, ali je uspeo da otkrije dokumente iz kojih se vidi da se, krajem druge i početkom treće decenije 18. veka, u vreme sastavljanja *Opšte istorije gusara*, Defo neobično interesovao za izgradnju brodova i plovidbu. Tih godina on je pisao na gusarske teme i objavio nekoliko knjiga (na primer, *Kapetan Singlton* i *Kralj gusara*¹), premda donekle više okrenutih fikciji nego što je to *Opšta istorija gusara*, iako zasnovanih na životima istih ljudi i na istim izvorima. Pošto je sproveo tekstualnu analizu ovih dela i uporedio ih s *Istorijom*, Mur je pokazao da su u ne jednom slučaju tekstovi apsolutno identični, stil i rečenični sklop veoma bliski. Osim toga, poglavlje iz *Opšte istorije gusara* o životu Džona Groua, ispostavilo se da je samo prerađeni pamflet Danijela Defoa, objavljen nekoliko meseci ranije.

Kako god bilo autor se tako lepo potrudio da se zaogrne misterijom da se ni skoro tri veka posle objavljivanja dela ne zna baš pouzdano ko je stvarni autor, i pored otkrića Džona Mura. Ono malo činjenica koje postoje o knjizi isuviše je šturo da bi se na osnovu njih doneo konačan zaključak o njemu, ali zaključak ipak nije nemoguć. Prva knjiga *Opšte istorije gusara* objavljena je 1724. godine; četiri godine kasnije, 1728. objavljena je i druga knjiga. Kao autor naveden je izvesni kapetan Čarls Džonson. Izdavač je bio Čarls Rivington; knjiga je u Kraljevskom trezoru registrovana na ime Nataniijela Masta. Objavljeno je sedam izdanja, takoreći jedno za drugim. Prva knjiga je već godinu dana posle objavljivanja, dakle 1725, bila prevedena na holandski i nemački. Bibliografija izdanja ovog dela ne samo na engleskom nego i na drugim jezicima, tolika je da zahteva posebnu knjigu.

Ispitivanjem teksta *Opšte istorije gusara* možemo da, makar provizorno, skiciramo portret autora. On veoma dobro poznaje jezik po-

¹ Izdanje na srpskom, Bukefal, 2016.

moraca i veoma lako bi moglo da se ispostavi da je on pravi kapetan broda. S druge strane, kapetan Džonson, ili ko god da je pisao pod tim imenom, pokazuje se kao umešan pisac, poznavalac Plutarha, latinskih izreka, dogodovština iz *Don Kihota*, ali nije mu strano ni da sopstvenu maštu pregnu kako bi dosolio (ili začinio) priče o gusarima. On iznosi pojedinosti o Cezarovom zarobljavanju, potom o stanju rimske države u vreme Marija i Sule, pri čemu je očigledno da se o tome obavestio kod Plutarha, u njegovoj knjizi paralelnih životopisa Cezara i Aleksandra. Sanča Pansu pominje na tri mesta, reklo bi se da je dobro iščitao *Don Kihota*. Nema sumnje da je poznavao i *Mit o Aleksandru*, jer je jednu od bezbroj izmišljenih epizoda o makedonskom kralju postavio na scenu ni manje ni više nego gusarskog broda. Kad pogledamo tu drugu stranu, mogli bismo da se upitamo da li bi se od jednog kapetana očekivalo takvo poznavanje književnosti, istorije i još mnogo sličnih stvari. Da stvar bude još zamršenija, treba napomenuti da je u vreme objavljivanja ove knjige postojao autor stvarnog imena Čarls Džonson, koji je, da stvar i time bude još zanimljivija, sastavio komad pod naslovom *Uspesšan gusar*, u kojem, na zgražavanje javnosti, veliča poduhvate i razbojništva gusarskog kapetana Henrija Averija.

Pošto se u *Opštoj istoriji* potrudio da čitaocima ponudi objašnjenje i potom rešenje problema nezaustavljivog bujanja gusara, autor se ne usteže da moralíše, a što je još приметnije, da ismeva državni aparat, činovnike, guverneru u prekomorskim teritorijama, evropske dvorove i vladare. U tom smislu, možda je jasno zbog čega piše pod pseudonimom. Ali nema sumnje da je donekle zazirao i od strane o kojoj piše, to jest od gusara, jer za neke od njih izjavljuje da bi bilo bolje čuti da su potonuli zajedno sa svojim lađama.

Ono što je možda najčudnije jeste fantastična priča o gusarskom kapetanu Misonu, koji je sav obuzet uspostavljanjem nekakve utopijske naseobine; možda bismo smeli da kažemo gusarske demokratsko-socijalističke utopije. Uz to, svom malom parčetu raja na ostrvu Madagaskar daje ime Libertalija ili Libertatija. Kao da se ostvaruje drevno proročanstvo da će raj biti otkriven nadomak istočne obale Afrike, ali ono što je zanimljivije od toga jeste kako je Libertalija najavila ideje kolektivističke utopije zasnovane na jednakoj raspodeli dobara, nekoliko vekova pre nego što su one zaista i isprobane. Prema autoru, stanovnici utopijske Libertalije odbacili su kapitalističku ekonomiju Engleske i Španije, u isti čas prigrlivši mnoga načela liberalnog napretka, koja čak i danas izgledaju pomalo nastrano. Temelj Libertali-

je postaje antimonarhistički stav, što i ne čudi kad se iz autorovog izlaganja shvati da su posebno osumnjičeni primogenitura i nasleđivanje bogatstva i vlasti. Takve ideje mogu da se rode, izgleda, samo u glavama tako nadarenih pisaca kakav je bio Defo. Autor kroz stanovnike svoje gusarske utopije – ne računajući samo kapetana Tjua koji je u celom tom zamešateljstvu jedina stvarna ličnost – izlaže ideju o smenjivoj vlasti, pri čemu nikom nije zajamčena prevelika vlast, a naročito ne na duže vreme. Opet, iznenađujuće, mnogo pre nego što je ideja o ukidanju ropstva zahvatila Englesku, a kasnije i Ameriku, u Libertaliji je ropstvo stavljeno van zakona i svi imaju ista prava, bez obzira na boju kože ili nacionalnost. Budući da se postojanje Libertalijske donekle poklapa sa obzorjem doba prosvetljenosti, gusari ove utopijske naseobine pozdravljali su prirodna prava čoveka, od Boga dobijena i, razume se, ideje o raspodeli bogatstva.

Budući da nema nikakvog dokaza o postojanju kapetana Čarlsa Džonsona, ni njegove utopije na Madagaskaru, priča o Libertaliji dovoljno govori o autorovoj privrženosti idejama koje su u ono vreme bile ili proganjane ili su pripadale sferi uobrazilje. Pri svemu tome ispostavlja se da, s jedne strane, autor pokazuje prilično saosećanja za gusare o kojima sastavlja iscrpnu priču, a s druge strane, opis organizacije gusarskih brodova mogla bi da bude aluzija na engleski Donji dom.

Svejedno, ostaje nam da zaključimo da i pored brojnih pokušaja da se otkrije pravi identitet autora, i dalje samo nagađamo, premda nam to ne smeta da u jednom dahu iščitavamo životopise nekih od najvećih razbojnika na morima. Uostalom, ako je Defo stvarni autor *Opšte istorije gusara*, ne treba prevideti da je to prvoklasan pisac, novinar, pamfletista i izdavač, autor 18 romana, ali ono što je možda najznačajnije u rešenju zagonetke autora jeste to da je Defo imao čak 198 književnih pseudonima. Svakako mu nije bilo teško da se doseti kapetana Čarlsa Džonsona.

M. M.

Sadržaj

Prva knjiga

Predgovor	9
Uvod	17
O kapetanu Averiju i njegovoj posadi	41
O kapetanu Martelu i njegovoj posadi	61
O kapetanu Tiču, zvanom Crnobradi	67
O majoru Stidu Bonetu i njegovoj posadi	86
O kapetanu Edvardu Inglandu i njegovoj posadi	104
O kapetanu Čarlsu Vejnu i njegovoj posadi	133
O kapetanu Džonu Rakamu i njegovoj posadi	141
Život Meri Rid	147
Život Ane Boni	155
O kapetanu Hauelu Dejvisu i njegovoj posadi	162
Opis ostrva San Tome, Prinsipi i Anobon	192
O kapetanu Bartolomeju Robertsu i njegovoj posadi	249
O kapetanu Anstisu i njegovoj posadi	289
O kapetanu Vorliju i njegovoj posadi	298
O kapetanu Džordžu Loteru i njegovoj posadi	302
O kapetanu Edvardu Lou i njegovo posadi	316
O kapetanu Džonu Evansu i njegovoj posadi	336
O kapetanu Džonu Filipsu i njegovoj posadi	340
O kapetanu Sprigsu i njegovoj posadi	352
Izveštaj o gusarenju i ubistvima koje su počinili Filip Roah i drugi	358
Izvod iz Građanskog prava i Osnovnog zakona u pogledu gusarenja, koji su danas na snazi	363

Druga knjiga

O kapetanu Misonu	369
O kapetanu Bovenu	407
O kapetanu Vilijamu Kidu	421
O kapetanu Tju	435
O kapetanu Holsiju	457
O kapetanu Tomasu Vajtu	465
O kapetanu Kondentu	481
Opis Magadoksa	486
O kapetanu Belamiju	526
O kapetanu Flaju	535
O kapetanu Hauardu	544
O kapetanu Luisu	553
O kapetanu Kornelijusu	559
O kapetanu Vilijamsu	566
O kapetanu Bergsu	576
Dodatak Prvoj knjizi	583
O kapetanu Nataniјelu Nortu i njegovoj posadi	655
Milan Miletić: <i>Misterija Defo</i>	687